

EEN GROTE KOLONIE VAN OEVERZWALUWEN.

ONMIDDELLIK tegen de kom der gemeente Winschoten ligt een moraineheuvel, de zoogenaamde Garst, een naam trouwens, die in deze provincie meer aan dergelijke hoogten gegeven wordt. Hij bestaat o.m. uit zand en potklei. Het zand wordt er veel af- en uitgegraven. In een der graverijen hadden in de laatste jaren oeverzwaluwen een kolonie van een stuk of 16 slechts. Verleden zomer echter hadden ze er een zo groot, als er, naar mijn weten, in ons land nog niet veel zijn waargenomen. Ze bestond uit een drie honderd kolonisten. Voor terrein hadden ze gekozen vier zeer steile zigzagsgewijze aan

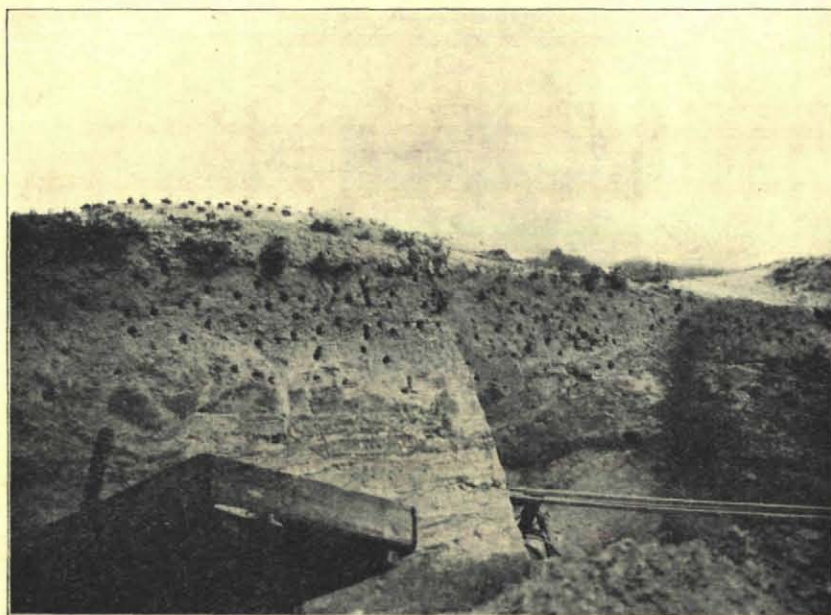

Fig. 1. De Oeverzwaluwenkolonie in de zandafgraving.

Foto Mr. W. J. Bolt.

elkaar sluitende hellingen. Deze stonden vrij wel loodrecht op de richtingen oost, zuid of west. Blijkens de verdeling der hollen hierover hadden ze voor geen enkele ervan voorkeur gehad. Voor 't eerst werden er op 3 Mei enkele zwaluwen waargenomen. Spoedig echter kwamen er meer en meer. Weldra werd nu met het graafwerk, waaraan, zooals bekend is, mannetjes en wijfjes beide deelnemen, begonnen. De hollen bestonden, zoals later na hun vertrek bij het afgraven bleek, uit langere en kortere. De langere hadden een recht doorlopend eind van ongeveer 1.25 meter en een omgebogen deel van een decimeter of drie. De kortere hadden zowat een halve meter lengte. De middellijn van de dwarse doorsnede bedroeg, zoals op fig. 2 blijkt, ongeveer de helft van de lengte der vogels, die

13 centimeter is. Ze schoten volgens de eigenaar van de zandgraverij, de heer Zoutman, die ze bij het aanvangen van hun werk eens gadesloeg, 2 à 3 d.m. in drie kwartier op. Ze werkten volgens hem met zeer veel haast de grond met bek en pootjes los, om deze verder met de laatste en de vleugels naar buiten te drijven. Hoe dieper de hopen werden hoe meer werk het laatste natuurlijk moet gekost hebben. Heel vroeg in de morgen gingen ze steeds aan de arbeid, namelijk al om een uur of vijf en werkten dan, mijnarbeiders zijnde, die de 6 of 7 uren werkdag niet kennen, onafgebroken door tot 's avonds, dat de duisternis al vrij sterk begon in te vallen. Hieruit blijkt, dat ze dus in hoogstens een dag of drie met hun werk moeten klaar gekomen zijn, een prestatie van zulke tengere diertjes, die bewondering afdwingt. Ze wisten zich ook in de wisse te nemen. Alleen aan de bovenkant toch der hellingen hebben ze hopen gemaakt, als wilden ze zich hoeden voor mogelijk hoge waterstand. Toen deze zware bezigheden afgelopen waren begonnen ze ijverig in het bakkersovenvormige uiteinde van hun mijn een nest te maken, dat, zoals later bleek, bestond uit een lapje van wat fijne worteltjes, dunne halmpjes en kleine veertjes.

De dieren gaven veel blijken van weinig schuw te zijn. Hun broedterrein toch lag slechts dertig schreden ver achter de woning van Z. In de broedtijd werd hierachter tegenaan nog een open houten schuurtje gebouwd, dat de hellingen tot op 23 schreden afstands naderde. Op het erfje heerste soms vrij wat bedrijvigheid. Een wagen met paard reed er wel op en af. Kinderen, een hond en een kat zag men er rondlopen. In de kuil onmiddellijk onder tegen de hellingen werd wel eens gegraven even als er naast. Menschen kwamen niet zelden een kijkje nemen en naderden dan daarbij veelal tot aan de kuil toe. Dti alles scheen de beestjes niet bijster veel te hinderen.

Op 18 Juni zag ik aan de ingang van een tweetal hopen een jong zitten, blijkbaar om de voedende ouders op te wachten. Op 10 Juli was de drukte van het in- en

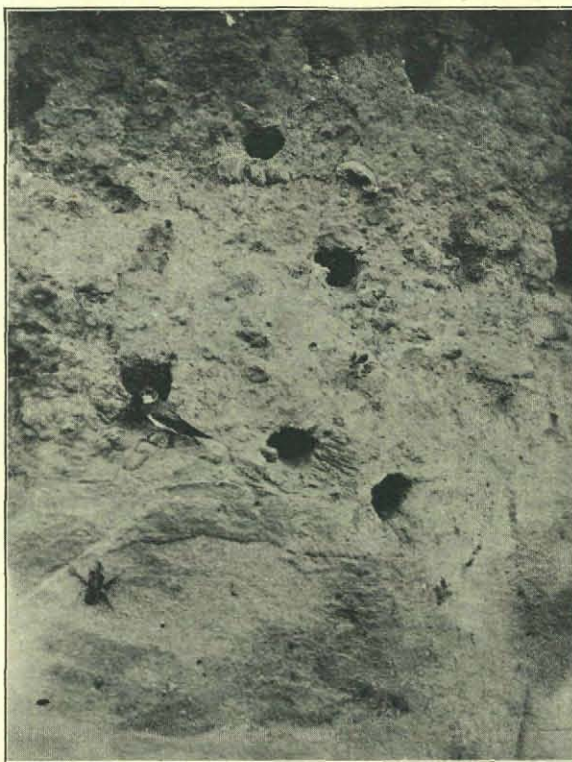

Fig. 2. Het oeverzwaluwje voor zijn hol.

Foto Mr. W. J. Bolt.

uitvliegen vrij wat verminderd; zeer waarschijnlijk een gevolg hiervan, dat enige jongen uitgevlogen waren. Op 20 Augustus merkte Z., dat het aantal zwaluwen sterk verminderd was en op 7 September, dat ze alle verdwenen waren op twee na, die nog enkele dagen bleven vertoeven.

Daar de oeverzwaluwen ook wel de gewoonte hebben, om holen te graven, waarin ze noch nestelen noch slapen, trachtte ik te weten te komen, hoeveel er daarvan wel zouden zijn onder de 152, die er te tellen waren. Zijn de gangen uitsluitend in zand uitgegraven dan is zo iets niet moeilijk uit te maken, naar 't me voorkomt. Scheren de vogels bij het naar binnen gaan veelal met dicht geklapte vleugels een eindweegs in het hol weg, bij het uitvliegen zetten ze zich nl. aan den rand van den ingang af. Daardoor slijten deze aan den benedenkant uit, iets wat op fig. 2 duidelijk is waar te nemen. Bij de loze holen heeft deze afslijting natuurlijk veel minder of in 't geheel niet plaats. Men heeft hierin dus een gemakkelijk middel om uit te maken, waar een nest zal zitten en waar niet. In onze graverij was de zaak echter niet zoo eenvoudig. De bovenlaag van het terrein, waarin ook holen waren, bestond nl. tot op ongeveer een meter diepte uit tot teelaarde vervormde potklei, die, veel vaster dan zand, zich meer tegen uitslijten verzette. Eerst later dan ook, toen de vogels verdwenen waren en het terrein geheel afgegraven werd, kon blijken, hoeveel loze holen er waren. Dit bleek nul te zijn, volgens Z.

Ook hebben we nagegaan, hoe het met de speelvluichten stond. Dit is bij oeverzwaluwen niet gemakkelijk uit te maken, want ze hebben de gewoonte om meestentijds alleen in de nabijheid van hun terrein op jacht naar voedsel te gaan. We zagen er dus steeds veel vrij dicht bij elkaar. Toch schenen de drommen soms dichter dan anders, zodat men dan de indruk van speelvluichten kreeg. Als het gebeurde, was dit steeds 's avonds om een uur of half acht, oude tijd, het geval. Z. meent het ook één keer 's morgens om ongeveer 10 uur te hebben waargenomen.

Winschoten, December '29

W. W. SCHIPPER.

Verschillende mededeelingen — 1. In den nazomer van 1929 werd hier in Deventer in de omgeving van de Ceintuurbaan herhaaldelijk een geheel witte zwaluw waargenomen.

2 M'n nieuwe buurman, aquariumliefhebber en goed waarnemer, vertelde me, bij een demonstratie van z'n aquarium, eens zoo'n vreemd beest" gevangen te hebben. 't Was eenige jaren geleden, maar hij wist de plaats nog precies. Volgens de beschrijving moest het Apus (productus?) geweest zijn. Een alcohol-exemplaar, dat ik hem toonde, hief allen twijfel op. We zullen van 't voorjaar een onderzoek ten plaatse instellen.

3. Het „Deventer Dagblad" van 21 Januari 1930, bevat een bericht uit Gietelo, over een Barnevelder hen, die 138 eieren legde, toen broedsch werd, en nadien geen eieren weer heeft gelegd, maar als een haan heeft leeren kraaien; kam, tellen en halsveeren zijn haanachtig geworden, maar de staart vertoont nog slechts een geringe afwijking van een normalen hennestaart.

Deventer, Borgelerstraat 6.

A. J. DE BOER.